

KOVÁCS ZSUZSANNA

A MESE SZEREPE AZ ALAPISKOLA ALSÓ TAGOZATÁNAK NYELVI NEVELÉSÉBEN

„Minden nemzetnek fő kincse a nyelve, bármit elveszthet, visszaszerezheti, de ha nyelvét elveszti, Isten se adja vissza többé.” Gárdonyi Géza

A fenti, nagyon ismert Gárdonyi-idézet figyelmeztet bennünket, pedagógusokat arra, mennyire fontos az anyanyelven történő oktatás. A színvonalas, eredményes oktató-nevelői munkát sok minden befolyásolhatja. Ezek közül talán a legfontosabb a megfelelő módszerek kiválasztása és azok hatékony alkalmazása. Ezeket a módszereket mindig a tanulók korának megfelelően kell megválasztani. Az egyik leghatásosabb módszer a mesemondás.

Kádár Annamária mesepszichológus így vall a meséről: „A mese az érzelmi intelligencia fejlesztésének legfontosabb eszköze, olyan lelki táplálék, amely már kis kortól kezdve szolgálhatja a gyermek személyiségének fejlődését, kibontakozását. A mese nem csak kisgyermekkorban meghatározó fontosságú, hanem jelentősége kihat a felső tagozatos gyermekekre is.” Mai modern társadalmunkban egyre többen hangoztatják, mennyire fontos és pótolhatatlan a tanulók személyiségformálása, elsősorban iskoláinkban. Ez a folyamat már a kisgyermek életének első éveiben elkezdődik, ugyanis ebben az időszakban tanul a legtöbbet. Ebben felbecsülhetetlen szerepe van a mesének. A meséléssel eltöltött meghitt, családias együttlétek nagy hatással vannak minden kisgyermekre. Az óvodás korú kisgyermek elsősorban hallgatóként, esetenként mesemondóként találkozik a mesével. Az iskolába lépéskor jelentős változás áll be életében, hiszen itt kezdi olvasni is a mesét.

Miért fontos tehát a rendszeres mesélés? Azért, hogy a kisgyermek átélje a mesében szereplők cselekedeteit, megismerje az igazságot, a varázserejű tárgyakat, a természetfeletti lényeket, a csodákat stb. Igazán boldog lehet az a gyermek, akinek sokat meséltek. Azok a gyermekek ugyanis, akik rendszeresen hallgatnak mesét, megszeretik a könyvet, megtanulnak odafigyelni az

olvasottakra, bővítik szókincsüket. A mese nagymértékben fejleszti a gyermeki kreativitást is. Az alsó tagozatos tankönyvekben sokféle mese szerepel, feldolgozásuk nagy odafigyelést, előkészítést igényel. Nagyon fontos megértetni a tanulókkal, hogy a népköltészeti alkotások, köztük a mese is, a falusi emberek hagyományos összefüggéseinek (kukorica- és tollfosztás, fonás) keletkeztek. A népművészet műfajait a mesefajtákat (állat-, csali-, lánc-, tündér- és tréfás) is folyamatosan megismerik.

Gasparicsné Kovács Erzsébet jegyezte meg a mese kapcsán: „A mese mondható, hallgatható, olvasható műfaj.” Egy-egy tanítási órán hallgatunk, mondunk, illetve olvasunk mesét. A tanulók néha a meséket meg is tanulják, illetve a mesemondást is gyakorolhatják. A mesét nem kell feltétlenül a padban hallgatniuk, megteszi egy szőnyeg vagy az osztály mesekuckója. Nagyon fontos viszont a megfelelő légkör megteremtése, hiszen célunk a szépirodalom iránti fogékonyságuk megalapozása. Egy-egy mese feldolgozása többféleképpen is történhet.

Az irigy testvér c. mese feldolgozása: I. Ismerkedjétek meg a mesével! A pedagógus bemutatja a mesét (a mese bemutatása CD-ről is történhet).

Ellenőrző kérdések:

■ Kik a szereplők?

■ Hol játszódik a cselekmény?

II. A mese ismételt meghallgatása

Válaszoljatok a kérdésekre!

■ Mivel ajándékozta meg a szegény ember a királyt?

■ Mit kapott cserébe?

■ Miért kente be a zsupori testvér a mérőt szurokkal?

■ Hogyan tréfálta meg őt a szegény testvér?

■ Mit vitt ajándékba a gazdag a királynak?

■ Hogyan járt pórul a gazdag ember?

■ Miért érdemelte meg a büntetést? III. Miért illik a közmondás ehhez a meséhez?

Mindenki a maga szerencséjének a kovácsa.

IV. Játsszátok el a meséből a kedvenc jeleneteket! (Kiscsoportokra osztva a teljes mesét is eljátszhatjuk úgy, hogy minden társaság más-más jelenetet választ ki magának.)

A mesék meghallgatásához szorosan kapcsolódnak azok a tevékenységformák, amelyek elmélyítik a meseélményt. Ilyen tevékenységformák:

- a gyermek önálló mesemondása,
- ismert, megkezdett mese folytatása,
- mesebefejezés,
- a mese megjelenítése mozgással,
- mesedramatizálás,
- bábjáték.

Miért szeretünk mesét olvasni?

- mert a mesében nincs lehetetlen,
- mert minden jó, ha a vége jó,
- mert átéljük a kalandokat,
- mert örömet szerez. (Egy mesemondó vallomásából)

A leírtakból megszívlelendő, hogy a mesékkel való foglalkozás elmulasztásának következménye a befogadói élmények hiánya, nyelvi és lelki elszegényedés. Ezért kell a mesék védelmében és népszerűsítésében a pedagógusoknak is többet tenni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Tancz Tünde: *Népmesék az óvodai anyanyelvi-kommunikációs nevelésben*. In: Anyanyelv-pedagógia, 2009/2. [online] www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=161
- Gasparicsné Kovács Erzsébet: *A mese szerepe az anyanyelvi nevelésben*. In: Könyv és Nevelés, 2007/3. [online] epa.oszk.hu/01200/01245/00035/gke_0703.html
- Kádár Annamária: *Mesepszichológia*. Kulcslyuk Kiadó 2012